

רשות ההגבלים העסקיים

פינוי תמלחות באמצעות אתר השפד"ן

החלטה בעניין פטור מאישור הסדר כובל

א. הקדמה

ביום 19.12.95 הגיעה אל רשות ההגבלים העסקיים בקשת פטור מאישור הסדר כובל בהתאם לסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח - 1988 (להלן: "חוק ההגבלים"). עניינה של הבקשה הינו פינוי מרוכז של תמלחות הנוצרות במפעלים תעשייתיים שונים והקמת מתקן קליטה ופינוי מתאים. הצדדים להסדר המבקשים את מתן הפטור הנם התאחדות התעשיינים בישראל (להלן: "ההתאחדות") וחבריה. מטרתם לבחור במכרז קבלן פינוי וקבלן תפעול, אשר יפעלו במרכז הארץ. לטענתם, אין צורך בבחירה כזו בצפון הארץ מאחר ושינוע התמלחות באזור זה אינו מעשי. לפיכך, נקבע כי בצפון הארץ יוקם צינור פינוי בעלות גבוהה ובמימון חלקי של הממשלה.

במהלך בדיקת הבקשה התקיימה פגישה, ביום 27.11.95, במשרדי הרשות בהשתתפות נציגי משרד איכות הסביבה וההתאחדות. מנכ"ל משרד איכות הסביבה ויתר נציגי המשרד הביעו את תמיכתם בהסדר המבוקש, תוך הודעתם, כי אף יסבסדו את קבלן הפינוי שיזכה במכרז.

בסיום בדיקתנו הגענו למסקנה כי ההסדר המבוקש על ידי ההתאחדות מגביל באופן לא משמעותי את התחרות בתחום פינוי התמלחות, ולפיכך אתן לו פטור מאישור הסדר כובל, כאמור בסעיף 14 לחוק ההגבלים.

אפרט תמצית נימוקיי, תוך תיאור הבעיה והפתרונות האלטרנטיביים.

ב. תמלחות ונזקיהן

התמלחות הן מים מלוחים, הנוצרים במסגרת תהליכים כימיים שונים המבוצעים במפעלים. תמלחות אלו מזהמות את השפכים העירוניים, בהם נעשה שימוש נרחב בהשקיה חקלאית. זיהום זה גורם לכך כי לא ניתן להשתמש בשפכים לשם השקיה, ולכן מביא להפחתת מקורות ההשקיה הקיימים, ולהעלאת עלות ההשקיה.

נזק נוסף הנגרם בעטיין של התמלחות הינו זיהום מי התהום. המים המלוחים הנוצרים תוך כדי פעילות המפעלים מחלחלים למאגרי מי התהום אם כתוצאה מהשקיה (הגורמת נזקים כאמור) ואם כתוצאה מזרימתם על פני הקרקע ביציאה מהמפעל. זיהום זה גורם לכאורה לחוסר אפשרות להשתמש במי התהום, ולכן דרושה פעילות טיהור בעלת עלות גבוהה ביותר.

נזקי התמלחות הביאו את משרד איכות הסביבה לתגבר את פעילויות הפיקוח והאכיפה שהינו נוקט לשם הפחתת החוליים האמורים. המשרד פרסם הנחיות לפיהן חל איסור להזרים

תמלחות לרשתות הביוב העירוניות, וכן הודיע על כוונתו להרחיב את ההוראות השונות הנוגעות בדבר, באמצעות תקנות נוספות מכוח חוק המים, תשי"ט - 1959.

במצב הקיים, מפעל המבקש לעמוד בהוראות החוק האוסרות הזרמת תמלחות לרשתות הביוב, נדרש לאגור את התמלחות במכליות ולהזרימן לים, באמצעות הובלתן בכבישי הארץ. דרך פינוי זו דורשת היתר של ועדה בין משרדית מכוח החוק למניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח - 1988. לפי הנטען באוזנינו, הוועדה מעניקה היתרים רק לגופים הממלאים מספר לא מועט של דרישות קפדניות, שמטרתן מניעת זיהום מי הים. הזיהום יכול להיגרם עקב אגירת התמלחות בצוותא עם חומרים מסוכנים, פינוי לא סדור של תמלחות, הובלה לא מבוקרת, ניטור לא מקצועי והזרמה למוצא ימי שאינו מוסדר ומפוקח.

דרישות אלו מציבות בפני המפעלים נטל כבד ביותר, שלרוב לא יהיה ביכולתם להרימו אך באמצעות כתפיהם. לטענת נציגי משרד איכות הסביבה, פתרון זה אף בעייתי מבחינת העומס שיווצר על כבישי הארץ וזיהום האוויר.

דרך נוספת לעמידה בדרישת פינוי התמלחות הינה שינוי הליכי הייצור של המפעל. דרך זו, לרוב, לא תהא ישימה בגלל עלותה הגבוהה.

מכאן בקשת ההתאחדות להוצאת מכרז לגורם אחד שירכז את התמלחות מהמפעלים ויובילם לשפד"ן. יישום הבקשה יתבצע בשיתוף עם משרד איכות הסביבה ותוך בחירת שני קבלנים בשני מכרזים שונים. הקבלן הראשון שיבחר יקים ויפעיל מתקן קליטה ופינוי של תמלחות בתוך שטח השפד"ן. המתקן יחובר לצינור המוצא הכללי של השפד"ן ויזרים את התמלחות לים. קבלן זה ישלם סכומים נמוכים יחסית לשפד"ן תמורת השימוש בצינור ובמתקנים האחרים של השפד"ן. הקבלן השני שיבחר יהיה קבלן פינוי, שתפקידו יהיה לפנות את התמלחות מהמפעלים שיתקשרו עמו אל מתקן הפינוי. לשם זכייה במכרז ידרשו הקבלנים לעמוד בדרישת משרד איכות הסביבה ובמיפרט טכני שהוכן לצורך פינוי התמלחות באתר השפד"ן, לרבות ביצוע דגימות של התמלחות על פי נוהל שיקבע.

ג. ההצדקה למתן הפטור

1. כיום ישנו מספר מועט של מפעלים, דוגמת מפעל ארגמן ביבנה, חברת החשמל ומפעל המלח בעתלית, אשר מצאו פתרון הולם לבעיית התמלחות שמפעלם מייצר. פתרון כזה אינו ישים לגבי מרבית המפעלים, ולפיכך יש למצוא פתרון מהיר לבעיית פינוי התמלחות, לאור הנזקים הכבדים הנגרמים מהן.

2. פינוי התמלחות באמצעות גורם יחיד שיבחר במכרז בו ייקח חלק משרד איכות הסביבה אינו מעלה חשש משמעותי לפגיעה בתחרות בתחום זה. לטענת משרד איכות הסביבה ישנם יתרונות רבים לכך שהפינוי יבוצע על ידי גורם אחד ולא על ידי כל מפעל באופן פרטני, לרבות אפשרויות פיקוח ובקרה מעשיות יותר.

3. אי מציאת פתרון מהיר וכוללני יביא לכך שבטווח הזמן הקצר יאלץ משרד איכות הסביבה לסגור מפעלים, עקב בעיית התמלחות.

4. המדובר במיזם משותף של המשרד הממשלתי האחראי ושל התאחדות התעשיינים, ומטרתו היערכות כוללת לטיפול בבעיה שאינטרס הציבור מחייב מתן מענה מערכתי כולל ויעיל.

ד. סוף דבר

נוכח כל האמור לעיל, הגעתי לכלל החלטה, כי אתן להסדר הכובל פטור מאישור הסדר כובל על ידי בית הדין להגבלים עסקיים, כפוף לשלושה תנאים:

1. לא תנקט - במישרין או בעקיפין - כל סנקציה נגד חבר ההתאחדות הבוחר שלא להשתמש בשרותי הקבלנים שיזכו במכרזים.
2. ההתאחדות לא תמליץ לחבריה לבצע התקשרות עם קבלן הפינוי ו/או קבלן התפעול. כל אחד מחברי ההתאחדות יהיה רשאי לפעול בפניו התמלחות כפי שימצא לנכון.
3. נציגי משרד איכות הסביבה ייקחו חלק פעיל בכל שלבי המכרזים וישומם, בהתאם לאמות מידה תחרותיות ובשים לב לטובת המשק.

החלטתי זו נתונה לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי ארגון צרכנים, איגוד עסקי או כל הרואה עצמו נפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

כמו כן, תבחן החלטה זו על ידי במקרה של שינוי נסיבות מהותי, או במידה ויוצג לפני מידע שלא הובא לידיעתי ואשר יש בו כדי להקרין על הבקשה המאושרת בזאת.

ניתן היום 31 לינואר 1996, בירושלים.

ד"ר יורם טורבוביץ

הממונה על ההגבלים העסקיים